

TALAJTAKARÁS A MINIMUMKÖVETELMÉNYEK ÉS A GYOMOSSÁG tekintetében

NEMZETI
AGRÁRGAZDASÁGI
KAMARA

Magyar
Államkincstár

AGRÁRMINISZTERIUM

**TALAJTAKARÁS A MINIMUMKÖVETELMÉNYEK
ÉS A GYOMOSSÁG TEKINTETÉBEN**

2023.

Tartalom

1. Bevezetés.....	5
2. Lágyszárú gyomosság	11
Támogatások szempontjából az előírások és gyakorlatok nem kerülnek megsértésre.....	11
Támogatások szempontjából az előírások és gyakorlatok megsértésre kerülnek.....	15
3. Fás szárú gyomosság	21
Támogatások szempontjából az előírások és gyakorlatok nem kerülnek megsértésre.....	22
Támogatások szempontjából az előírások és gyakorlatok megsértésre kerülnek.....	23
4. Ültetvények tőszámbeállítottságának vizsgálata.....	27
5. Tájképi elemek gyomosságának vizsgálata	29
6. Erdészeti jogcímek gyomosságának vizsgálata	35

1. Bevezetés

A Közös Agrárpolitika (KAP) 2023-2027-es időszakának legfontosabb céljai között szerepel a talajtakarás, a talajélet serkentése növényi gyökerek által, a vizek helyben tartásának elősegítése, valamint a szél és vízerózió elleni védekezés. A horizontális minimumkövetelményeket tartalmazó Feltételelesség előírásaiban alapelvárásként jelenik meg a szántóterületek bizonyos százalékának parlagként és/vagy nem termelő területként történő kialakítása. A Feltételelességnek való megfelelés érdekében a parlagoltatás során az idei évtől a csupasz, úgynevezett „fekete ugar” nem elfogadható, a talajt minden esetben takarni kell. A PIH01-es hasznosítási kóddal jelzett fekete ugar továbbra is választható a kérelmekben, de azzal sem a Feltételelesség, sem az Agro-ökológiai Program (AÖP) keretében nem elégíthető ki a nem termelő terület meglétének követelménye.

Mindezek érdekében a pihentetés idején, illetve az őszi-téli talajtakarás (szántón/ültetvényben) esetében is megengedett a spontán zöld növényi talajtakaró kialakítása, vagy a terület adottságaihoz alkalmazkodó talajtakaró/zöldtrágya növények vetése. Fentiek okán az eddig megszokott „fekete” – gyomtalan – talajfelszínen különböző, akár hagyományosan „gyomnak” tűnő vegetáció alakulhat ki. Ugyanezen probléma merülhet fel az újonnan bevezetett AÖP „Forgatás nélküli talajművelés” választható gyakorlatnál, az ÖKO gazdálkodást folytatók számára, valamint a „no till”, illetve „min till” elveket követőknél.

A fentiek ismeretében fontos újragondolni bizonyos kérdéseket:

- Mi a gyom? Minden számunkra nem kívánatos növény, vagy csak az inváziós fajok, veszélyes gyomnövények?
- Mikortól válik a talajtakarás gyomossággá, mi számít nem kívánatos mértékű gyomosságnak?
- Hogyan különböztethető meg a talajtakarás miatt spontán előjövő zöld borított-ságot biztosító növények a gyomosodástól?
- Mik azok az ellenőrzési szempontok, amire figyelnie kell a gazdálkodóknak?

Ez a kiadvány a gyomosodás tárgykörében felmerült kérdések megválaszolásában és a kapcsolódó KAP követelményeknek való megfelelésben segít eligazodni a gazdálkodóknak.

A Zöldítés kapcsán korábban megismert minimumkövetelmények uniós elvárások alapján átdolgozott előírásait a **13/2023. (IV. 19.) AM rendelet** (továbbiakban EK rendelet) „A szántóterület, az állandó gyepterület és az állandó kultúrával fedett földterület növénytermesztésre vagy legeltetésre alkalmas állapotban tartása” című 8. fejezete tartalmazza. Ebben a lágyszárú és fásszárú gyomosodásra vonatkozó előírások ismerhetők meg, melyeket az idei évtől a KAP mezőgazdasági támogatásaival érintett területein a helyszíni ellenőrzésen túl, már az újonnan bevezetett Területi Monitoring Rendszer (TMR) is vizsgál.

Az előzőekben leírtak szerint fontos megismerni az **EK rendeletben** meghatározott fogalmakat tekintettel a változásokra, mivel az előírások be nem tartása területek támogatásból való kizárását eredményezheti.

A terület támogathatósága az adott évben megszűnik, ha megállapításra kerül:

- **nagymértékű, súlyos, lágyszárú gyomosodás:** a lágyszárú gyomnövény bármely szomszédos földterületre történő átterjedése, vagy ha a vizsgált parcellán virágzó veszélyes gyom vagy a földterület 50%-át meghaladó mértékű lágyszárú gyomnövény található,
- **nagymértékű, súlyos, fásszárú gyomosodás:** a fásszárú gyomnövény bármely szomszédos földterületre történő átterjedése, vagy ha a vizsgált tábla esetében a földterületen 100 db/hektárt meghaladó mértékben található olyan fásszárú gyomnövény, amely lombkorona alatti területe nem tartalmaz legeltethető vegetációt, vagy a fásszárú gyomnövény eltávolítása az alapkultúra károsodása nélkül nem hajtható végre, és a terület a vegetációs idő alatt mezőgazdasági művelésre alkalmassá tehető,
- **nagymértékű, súlyos és maradandó fásszárú gyomosodás:** a fásszárú gyomnövény bármely szomszédos földterületre történő átterjedése, vagy ha a vizsgált tábla esetében a földterületen 100 db/hektárt meghaladó mértékben található olyan fásszárú gyomnövény, amely lombkorona alatti területe nem tartalmaz legeltethető vegetációt, vagy a fásszárú gyomnövény eltávolítása az alapkultúra károsodása nélkül nem hajtható végre, és a terület a vegetációs idő alatt mezőgazdasági művelésre nem tehető alkalmassá,

- **gyomnövény:** az adott terület rendeltetésével, hasznosítási céljával ellentétesen előforduló, tömeges jelenlétével gazdasági kárt okozó, ember vagy állat egészségét veszélyeztető vagy egyéb veszélyhelyzetet okozó növény
- **veszélyes gyomnövények:** Aranka fajok, Parlagfű, Selyemkóró.

1. kép – Aranka

2. kép – Selyemkőrő (vaddohány)

3.kép – Parlagfű

2. Lágyszárú gyomosság

Támogatások szempontjából az előírások és gyakorlatok nem kerülnek megsértésre

- szántón, ha a tábla szélén jelenlévő természetes lágyszárú vegetáció, eltér a táblán lévő növénykultúrától (szegélyhatás),
- szántó területén elszórtan jelenlévő, a növénykultúránál alacsonyabbra növő, eltérő lágyszárú vegetáció,
- szántón, a növénykultúra betakarítása után, a tarlón spontán felnövő lágyszárú vegetáció,
- szántón, ha az adott növénykultúrától eltérő lágyszárú vegetáció (gyom) 50%-nál kisebb területen nyomja el a növénykultúrát,
- talajtakarásos parlag területen még az összefüggő lágyszárú vegetáció sem, ha adott évben történt mechanikai gyomirtás, kaszálás vagy legeltetés, (tehát ha nem láthatóak a területen előző évi gyommaradványok),
- ültetvényekben a lágyszárú növények általi talajborítottság jelenléte, amennyiben ennek mértéke még nem akadályozza a művelést, betakarítást,
- gyepterületen, mocsárréteken a szálánként, esetleg legfeljebb 10 m²-es foltokban megjelenő nád vagy gyékény. Ebben az esetben a gypalkotó fajok a nádszálak között több, mint 50%-ban vannak jelen,
- „fekete parlag” (pihentetett) területen évente legalább egyszer valamilyen gyommentesítést (pl. kaszálás, tárcsázás) el kell végezni.

Néhány képen bemutatunk olyan területeket, ahol a „gyomosság” lágyszárú vegetációval történő borítottság még elfogadható mértékű a támogatások tekintetében.

4. kép – Kaszálás előtt álló terület, mely a támogatásban elfogadható, abban az esetben, ha a kaszálás a tárévénben megtörténik

5. kép – Spontán zöldnövényi borítottság őszi árpa betakarítás után

6. kép – Szőlőültetvényben található lágyszárú sorköztakarás

7. kép – Kaszálásra váró elfogadható gyepterület nyár elején

8. kép – Kaszálásra váró elfogadható gyepterület nyár végén

9. kép – Tarló, amelyen már látható invazív faj, de még elfogadható támogatás szempontjából

Támogatások szempontjából az előírások és gyakorlatok megsértésre kerülnek

- lágyszárú gyomok a szomszédos földterületre is áttérjednek,
- a gyomosodás a terület több, mint 50%-án fennáll,
- ültetvényekben a gyomok olyan mértékű jelenléte, amely már akadályozza a művelést, a növények fejlődését és betakarítását,
- ideiglenes és állandó gyepek esetén, ha a gyomnövény elnyomja a gypalkotó fajokat (arányuk 50% alá csökken), és a terület gyommentesítése a gypalkotók megtartásával nem lehetséges, azaz gyommentesítés után a gyepterület újratelepítése szükséges,
- gyepek esetén, ha előző évi, elszáradt gyommaradványok is találhatók a területen, tehát többéves műveletlenség áll fenn,
- gyepek esetén a náddal vagy gyékénnyel borított terület, ha a nád nem csak szálanként, hanem már 10 m²-t meghaladó összefüggő foltokban jelenik meg,
- erdősítések esetében olyan mértékű gyomborítottság, amikor a sorközből a lágyszárú gyomnövények betakarják a csemetéket, akadályozva azok fejlődését.

Általánosságban elmondható, hogy a terület akkor kerül szankcionálásra (a tábla teljes területének elutasítása), ha a vizsgált évben nem végeztek rajta művelést.

A pihentetett terület (parlag) vonatkozásában az okoz problémát, ha veszélyes vagy inváziós gyomnövények elterjedése látható.

Az alábbi képeken azok az esetek láthatóak, ahol „a szántóterület, a gyepterület és az állandó kultúrával fedett földterület növénytermesztésre vagy legeltetésre alkalmas állapotban tartása” előírásnak a gazdálkodók nem feleltek meg.

10. kép – Lágyszárú vegetáció – gyom – jelentős hatással van a gyümölcsfák fejlődésére, terméshozásár

11. kép – Gyümölcsösben megjelenő lágyszárú vegetáció – gyom –, amely elnyomja a fejlődő csemetékét

12. kép – Előző évi gyommaradványok a területen

13. kép – Pihentetett területen és legelőn megjelenő veszélyes gyom (selyemkóró)

14. kép – Gyomnövény (Aranyvessző) elnyomja a gyepalkotó fajokat

15. kép – Gyepterületen a többéves gyom mellett a fűszárú vegetáció is teret hódít

16. kép – Lágyszárú vegetáció – gyom – akadályozza a kukorica fejlődését

17. kép – A lágyszárú vegetáció (Sás és Aranyvessző) elnyomja a gyep vegetációt

3. Fás szárú gyomosság

A fásszárú gyomosság a legtöbb esetben együtt jár a lágyszárú gyomnövények terjedésével, azonban a területen jellemzően fa és bokor növényzet jelenik meg. Általánosságban elmondható, hogy a fásszárú gyomosság elsősorban gyepeként igényelt területekre jellemző. Ez az állapot többnyire akkor alakul ki, ha a területet már huzamosabb ideig (több évig) nem művelték.

Külön kezelendő, hogy gyepterületek esetében az **EK rendelet** alapján alkalmazni kell a 100 db/hektár szabályt, melynek értelmében, ha egy területen maximum 100 db/hektár fa illetve fás szárú gyomnövény helyezkedik el, akkor az nem minősül fásszárú gyomosságnak. Ebben az esetben is biztosítani kell, hogy a fák alatti területek művelhetők - kaszálhatók, legeltethetők- legyenek.

Természetesen az sem számít fásszárú gyomosságnak, ha ún. agrár-erdészeti rendszerről beszélünk. Az agrár-erdészeti rendszerekben (legyen az szántón, gyepon, vagy ültetvényben) akár 250 fa is lehet egy hektáron.

Különleges új, MePAR-ban lehatárolt kategória az „egyéb tájképi elemek” azon esete, amikor egy gyepterület legfeljebb 30 százalékban tartalmaz elszórtan fás-bokros vegetációt.

Támogatások szempontjából az előírások és gyakorlatok nem kerülnek megsértésre

- gyepek (ideiglenes és állandó) esetén, ha a terület a szokásos mezőgazdasági eszközökkel (pl. fűkaszával) kitisztítható, illetve legeltetésre alkalmas, a fásszárúak elszórtan, ritkásan, a hasznosítást nem akadályozó mértékben vannak jelen,
- gyepek esetében, ha a fák hektáronkénti száma nem haladja meg a 100 db/hektár sűrűséget, és a fák lombkoronája alatti terület is alkalmas legeltetésre/kaszálásra,
- gyepek esetében, a terület kitakarítása után összegyűjtött, de még ideiglenesen (pl. égetési tilalom miatt) a gyepen tárolt maradványok találhatóak a területen.

18. kép – Előírásoknak megfelelő gyepterületek

19. kép – Kaszálás után előírások szerint elfogadható gyepterület

Támogatások szempontjából az előírások és gyakorlatok megsértésre kerülnek

- a fásszárú gyomok a szomszédos földterületre is áttérjednek,
- a fásszárú gyomnövény eltávolítása az alapkultúra károsodása nélkül nem végezhető el,
- gyepek esetében, ha a fásszárúak jelenléte olyan mértékű, amely már akadályozza a megfelelő hasznosítást (de a fásszárúak talajszinten történő területfoglalása a lágyszárúakhoz viszonyítva 50%-nál kisebb),
- ültetvények esetében, ha a fásszárú gyomosság akadályozza a haszonnövény művelését, terméshozását és betakarítását, de az ültetvény még kitakarítható úgy, hogy a haszonnövény továbbra is művelhető marad,
- szántó esetében a fásszárúak jelenléte nagyobb mértékű, mint ami az éven belüli szegélyhatás alapján tolerálható,
- erdős jogcímek esetében a hasznosítás szempontjából nem kívánt spontán és agreszív szíven terjedő idegenhonos fa- és cserjefajok és egyéb nem kívánt fásszárú növények megtelepedése és elterjedése,

Fontos kiemelni!

Nagymértékű, súlyos és maradandó fásszárú gyomosodás:

- fásszárú gyomnövény bármely szomszédos földterületre történő áttérjedése, vagy
- a vizsgált parcella esetében a földterületen 100 db/hektárt meghaladó mértékben található olyan fásszárú gyomnövény, amely lombkorona alatti területe nem tartalmaz legeltethető vegetációt, vagy
- a fásszárú gyomnövény eltávolítása az alapkultúra károsodása nélkül nem hajtható végre és a terület a vegetációs idő alatt nem tehető alkalmassá mezőgazdasági művelésre.

Ebben az esetben a területre nem adható támogatás és a támogatható terület a MePAR-ból is kivezetésre kerül, tehát nem támogatható területté válik.

20. kép – Gyepen elterjedt fás vegetáció, ahol a gyepalkotó kipusztult

21. kép – Gyalogkakác elnyomja a gyepet

4. Ültetvények tőszámbeállítottságának vizsgálata

A 2023-as évtől fásszárú gyümölcs- és szőlőültetvények esetében a térállásból számított – a hektáronkénti tőszámot alapul véve - hiányzó, kiszáradt vagy más okból termőképtelenné vált egyedek aránya nem haladhatja meg a 30%-ot. Ha meghaladja, akkor adott évben erre a területre alaptámogatás sem adható. Fontos hangsúlyozni, hogy ez az állapot egyébként évenként is változhat (pl. újratelepítéssel, pótlással, illetve a terület elhanyagolásával).

22. kép – Nem támogatható terület 30% feletti tőhiány miatt

A korábbi évektől eltérően a nagy tőszámhiányú, sok esetben csak részben művelt (csak sorközművelés látható) szőlő- és gyümölcsültetvényekre már nem fizethető ki támogatás.

5. Tájképi elemek gyomosságának vizsgálata

Változás az eddig megszokotthoz képest, hogy a gazdálkodóknak a 2023-as évtől kezdve a Feltételelesség keretében kötelező megfelelő százalékban megőriznie, vagy kialakítania nem termelő tájképi elemeket illetve egyéb tájképi elemeket. A nem termelő tájképi elemekként és egyéb tájképi elemekként megjelölt és bejelentett területeken pedig meg kell akadályoznia a veszélyes gyomnövények (Aranka fajok, Parlagfű, Selyemkóró) és az inváziós növények megtelepedését. Amennyiben az inváziós növények jelenléte meghaladja az adott tájképi elem területének a 10%-át, az adott tájképi elemre nem jár támogatás.

1 védett tájképi elem, valamint fás, cserjés sáv, táblaszegély, vízvédelmi sáv, szántón elhelyezkedő kis vizes élőhely, erózióvédelmi sáv, nem termelő beruházás keretében létrehozott erózióvédelmi létesítmény

2 fás, cserjés sáv, táblaszegély, erózióvédelmi sáv, nem termelő beruházás keretében létrehozott erózióvédelmi létesítmény, fás-bokros gyepterület;

Inváziós fajok a nem termelő és egyéb tájképi elemek tekintetében:

Zöld juhar
Mirigyes bálványfa
Parlagfű
Gyalogakác
Közönséges selyemkóró
Nyugati ostorfa
Aranka fajok
Süntök
Keskenylevelű ezüstfa
Japánkeserűfű fajok
Amerikai kőris
Lepényfa
Kaukázusi medvetalp
Perzsa medvetalp
Szosznovszkij-medvetalp
Japán komló
Bíbor nebáncsvirág
Kisvirágú nebáncsvirág
Közönséges ördögcérna
Amerikai alkörmös

Kínai alkörmös
Arany ribiszke
Keserű csucor
Kanadai aranyvessző
Magas aranyvessző

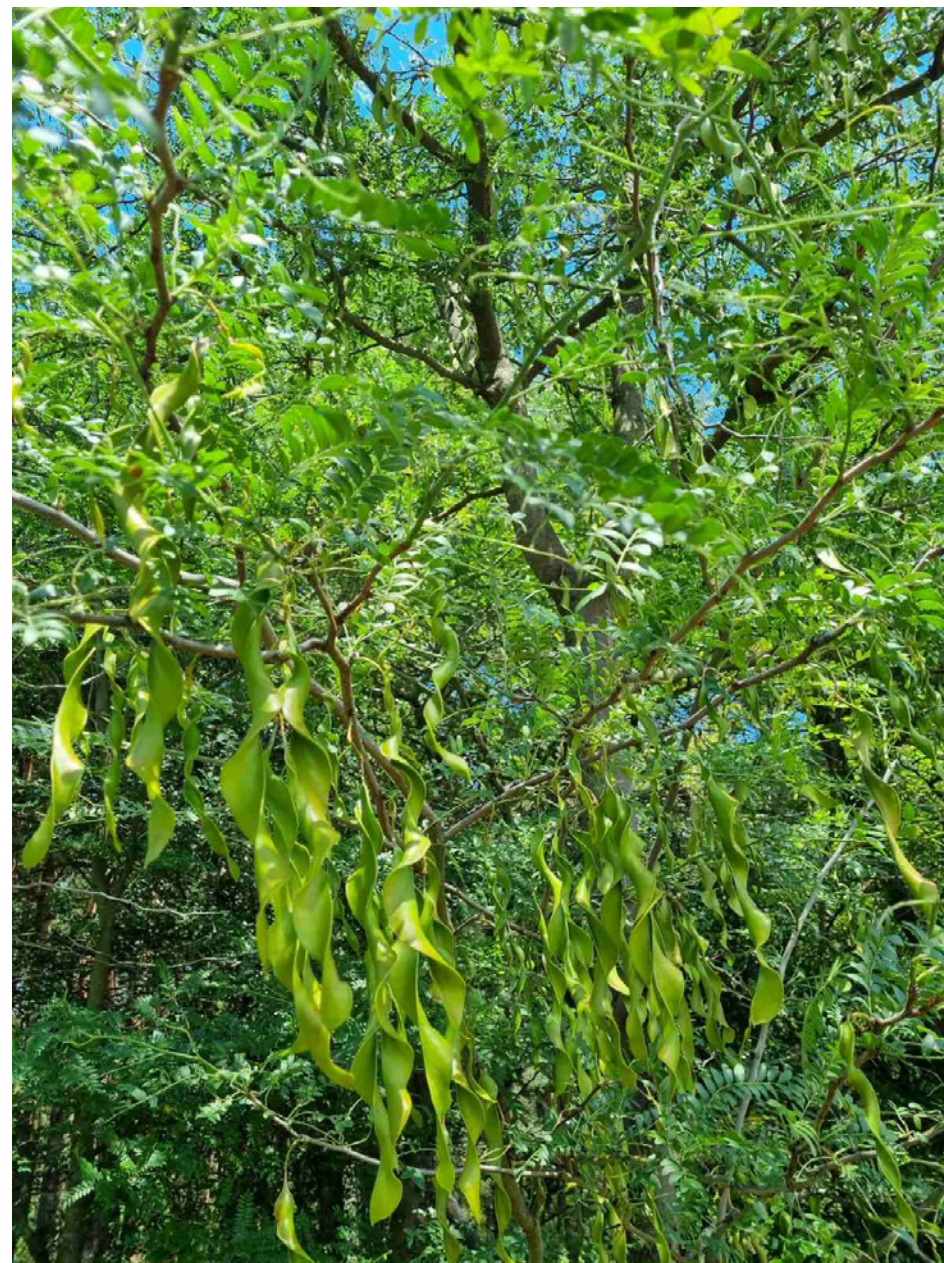
Az idegenhonos inváziós fajok tekintetében egy átfogó adatbázis és leírás magyar nyelven elérhető a <http://www.invaziosfajok.hu> weboldalon.

23. kép – Mirigyes bálványfa korai állapotban

24. kép – Kisvirágú nebáncsvirág

25. kép – Lepényfa

6. Erdészeti jogcímek gyomosságának vizsgálata

Az alábbi erdészeti jogcímek helyszíni ellenőrzése keretében nem kerülnek vizsgálatra a Kultúrállapotban tartás feltételei, a Minimum követelmények:

- VP5-8.1.1-16 Erdősítés támogatása,
- VP5-8.4.1-16 Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok helyreállítása,
- VP4-12.2.1-16 Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések,
- VP4-15.1.1-17 Erdő-környezetvédelmi kifizetések,
- VP5-8.3.1-17 Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok megelőzése,
- VP5-8.5.1-17 Az erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését célzó beruházások,
- VP5-8.6.2-16 Erdei termelési potenciál mobilizálását szolgáló tevékenységek,
- VP4-15.2.1.2-17 Erdészeti genetikai erőforrások fejlesztése,
- VP4-15.2.1.1-16 Erdészeti genetikai erőforrások megőrzése,
- Nemzeti Vidékfejlesztési Terv alapján az Európai Unió által társfinanszírozott mezőgazdasági területek erdősítéséhez nyújtott támogatás igénybevételének részletes szabályairól szóló 132/2004. (IX. 11.) FVM rendelet szerinti támogatás,
- Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a mezőgazdasági területek erdősítéséhez nyújtandó támogatás igénybevételének részletes szabályairól szóló 88/2007. (VIII. 17.) FVM rendelet alapján igénybe vehető támogatás,
- Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdő-környezetvédelmi intézkedésekhez nyújtandó támogatások részletes feltételeiről szóló 124/2009. (IX. 24.) FVM rendelet alapján igénybe vehető támogatás.

Fontos kiemelni!

Kivétel ez alól a VP5-8.2.1-16 Agrár-erdészeti rendszerek létrehozása elnevezésű intézkedés, amely keretében a SAPS/BISS jogosult területek esetében ellenőrizni kell a kultúrállapotban tartás feltételeit a lágyszárú gyomosságra, fásszárú gyomosságra, illetve a túllegeltetésre vonatkozóan.

A gyomosság kérdésének erdészeti szempontból a fiatal erdőállományok esetében van jelentősége, addig amíg a facsemete el nem éri a gyommagasság szint feletti nagyságot. Addig azonban fokozottan kell ügyelni az ültetvény gyomosságának mértékére. Ezt követően a facsemete „elnyomja” a gyomosodást, az ültetvény fejlődését nem akadályozza, lomborona záródást követően pedig már egyáltalán nem tud megerősödni a gyom. **A helyszíni ellenőrzéseken a terület bejárása során vizsgálatra kerül az erdőrészlet megfelelő ápoltsága a telepítés jövőbeni sikeressége vonatkozásában, figyelembe véve az adott célállomány speciális igényeit.** A fiatal, telepített erdőknél kötelező az ápolási tevékenység, amely a telepített erdő és ültetvény megmaradása, fejlődése és védelme érdekében szükséges munkákat jelenti például gépi- kézi gyomirtás, kapálás, sarlózás, nyesés.

A helyszíni ellenőrzéseken erdészeti szakmai szempontból elengedhetetlen az erdész kolléga jelenléte az Erdészeti hatóságtól.

26. kép – Előírásoknak megfelelő telepítés

27. kép – Előírásoknak nem megfelelő telepítés

A kiadványban leírt esetek azokat az elvárt minimumkövetelményeket mutatja be, melyek által a terület alapon nyújtott támogatások elérhetővé válnak a gazdálkodók számára.

Eredményes gazdálkodást kívánunk!

Felelős kiadó: Györffy Balázs elnök, Nemzeti Agrárgazdasági Kamara
Felelős szerkesztő: Sztahura Erzsébet, Vadkerti-Tóth Viktor
Szerzők: Agrárminisztérium munkatársai, Magyar Államkincstár
munkatársai, Nemzeti Agrárgazdasági Kamara munkatársai
Kreatív vezető: Nagy-Nizák Júlia
Kiadvány - és borítóterv: Kecseti Lídia
Grafikai tervező, tördelő: Horváth Győző
Kiadja: © Nemzeti Agrárgazdasági Kamara – minden jog fenntartva
Kiadás: 2023.

ISBN: ISBN 978-615-6564-15-3

A felhasznált képekért köszönet: Szalczer Bálint Gergelynek, Vécsei Istvánnak
és a Magyar Államkincstárnak

NEMZETI
AGRÁRGAZDASÁGI
KAMARA

1115 Budapest, Bartók Béla út 105-113.
Telefon: +36 80 900 365
ugyfelszolgalat@nak.hu
www.nak.hu

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Mezőgazdasági
Vidékfejlesztési Alap

A VIDÉKI TÉRSÉGEKBE BERUHÁZÓ EURÓPA

Az EMVA támogatások végrehajtására kijelölt hatóság
a Miniszterelnökség Vidékfejlesztési Program Irányító Hatósága.